

“Education is a human right with immense power to transform. On its foundation rest the cornerstones of freedom, democracy, and sustainable human development” - Kofi Annan, former UN secretary General

Refleksjonsoppgaver til arbeid med bærekraftig utvikling i skolen.

Utviklet for Statsforvalteren i Møre og Romsdal

Senter for samarbeidslæring for bærekraftig utvikling ved Høgskolen i Innlandet. 2020/2021

**Senter for samarbeidslæring
for bærekraftig utvikling**

INNHold

Om refleksjonsoppgavene	2
Del 1. Innledende drøftingsoppgaver	4
Video 1: Bærekraftig utvikling i skolen; hva krever det av tilnærming og metoder?	4
Video 2. Bærekraftig utvikling i skolen: Hvordan arbeide tverrfaglig med fokus på aktiv læring	5
Del 2. Design undervisningsopplegg	6
Designe flerfaglig, tverrfaglig og transfaglig undervisningsopplegg	6
Del 3. Bruk av verktøykassevideoene	7
Refleksjonsspørsmål til aktiviteter i verktøykassevideoer:	7
Vedlegg og modeller	9
Vedlegg 1. Tankekart	9
Vedlegg 2. Identifiser eksisterende praksis	10
Modell 1. Planleggingsmodell for flerfaglig og tverrfaglig og transfaglig undervisning	11
Modell 2: Planleggingsmodell for flerfaglig og tverrfaglig undervisning i en helhetlig skolehverdag	12
Modell 3. Kompetansemål	13
Modell 4. Alternativ planleggingsmodell for flerfaglig og tverrfaglig undervisning	14
Modell 5: Alternativ planleggingsmodell for flerfaglig og tverrfaglig undervisning i en helhetlig skolehverdag	15
Eksempeloppgaver	16
Eksempeloppgave 1. Urfolk, bærekraftig utvikling og mat	16
Eksempeloppgave 2. Urfolk, bærekraftig utvikling og mat	17
Verktøykasser med fokus på aktiv læring fra CCL	18

Refleksjonsoppgavene er utviklet i tilknytning til 6 videoer produsert av CCL for støtte og veiledning i arbeidet med bærekraftig utvikling i skolen. To av videoene er innføringsvideoer som utdyper det pedagogiske og didaktiske rammeverket samt viser til hvordan man kan arbeide med å planlegge egen tverrfaglig undervisning. Fire er instruksjonsvideoer knyttet til konkrete aktiviteter man kan benytte i undervisningssituasjoner.

Samlet vil videoer og refleksjonsoppgavene kunne benyttes for styrking av profesjonsfellesskap og skoleutvikling med tanke på hvordan vi forstår og integrerer temaet bærekraftig utvikling i LK20. Refleksjonsoppgavene er laget for kollektivt arbeid, men enkelte deler kan også benyttes individuelt. For et best mulig utbytte anbefaler vi at alle seks videoene sees individuelt før man møtes for kollektiv refleksjon. Refleksjonsoppgavene er delt i tre.

Del 1 er innledende drøfting og idemyldringsoppgaver som utgangspunkt for å skape en felles forståelse av de ulike begrepene og teoriene som blir lagt frem i videoene, og knytte det til egen praksis. Det er utarbeidet refleksjonsspørsmål til hver av de to introduksjonsvideoene. Oppgavene er laget slik at de som er merket med grønn firkant er anbefalt å gjøre, de som er markert med gul firkant er ytterligere utdypingsoppgaver.

Del 2 er modeller og arbeidsspørsmål for å designe flerfaglige, tverrfaglige og transfaglige undervisningsopplegg med fokus på aktiv læring. Det er eksempeloppgaver vedlagt.

Del 3 er drøftings spørsmål i tilknytning til instruksjonsvideoene. Disse kan gjerne brukes til refleksjon i arbeidet med å utvikle flerfaglige, tverrfaglige og transfaglige undervisningsopplegg. Det er eksempel på hvordan man kan knytte aktiviteter i instruksjonsvideoene til design av undervisningsopplegg.

Under følger en kort beskrivelse av de ulike videoene, før refleksjonsoppgavene blir presentert. Vedlegg og modeller følger avslutningsvis.

VIDEO 1: BÆREKRAFTIG UTVIKLING I SKOLEN; HVA KREVER DET AV TILNÆRMING OG METODER?

Denne videoen tar opp hvordan LK20 med tverrfaglige tema og skolens doble samfunnsoppdrag med utdanning og dannelse kan nærme seg samfunnsaktuelle utfordringer med utdanning for bærekraftig utvikling. Det forklares hvordan og hvorfor dette er en hensiktsmessig tilnærming og utdyper tre sentrale aspekter; virkelighetsnære temaer og problemer, tverrfaglig arbeid, og aktiv læring, og hvordan de tre utgjør en base for å bygge bærekraftskompetanser som rustet en for å møte samfunns- og arbeidsliv.

VIDEO 2: BÆREKRAFTIG UTVIKLING I SKOLEN: HVORDAN ARBEIDE TVERRFAGLIG MED FOKUS PÅ AKTIV LÆRING?

Denne videoen tar opp hvordan aktiv læring både dreier seg om metoder, men også elevinvolvering i ulike deler av læringsprosessen. Og hvordan aktiv læring i tverrfaglig arbeid er sentralt for å kunne legge til rette for dybdelæring og å lære å lære. Videre viser den modeller for ulike grader av tverrfaglig arbeid med flerfaglighet, tverrfaglighet og transfaglighet, samt konkrete eksempler på hvordan det kan gjøres i praksis.

De fire instruksjonsvideoene viser aktiviteter fra serien Verktøykasser for aktiv læring. En serie med hefter som fokuserer på tverrfaglige og aktive undervisningsaktiviteter knyttet til ulike perspektiver innenfor bærekraftig utvikling. Videoene viser konkrete aktiviteter og peker på hvordan man kan utdype og differensiere dem i klasserommet.

VIDEO 3.

Basert på *verktøykasse 1: Bilder og Gjenstander*. Videoen viser hvordan man kan bruke bilder til å utforske bærekraftig utvikling. Aktivitetene egner seg godt som oppstartsøvelser og bidrar til en personlig kobling mot temaet.

VIDEO 4.

Basert på *verktøykasse 3: Økonomisk kompetanse personlig økonomistyring*. Videoen viser kortspill som ligner alias hvor en utforsker økonomiske begreper med å bruke ulike strategier. Den viser også hvordan man kan benytte spillkortene som utgangspunkt for historiefortelling.

VIDEO 5.

Basert på *verktøykasse 8: Velg annerledes*. Videoen viser en oppgave som har utgangspunkt i utforskende læring og mat som tema. Oppgaven består av fem ulike faser (engasjere, undersøke, forklare, utdype og evaluere) med deloppgaver tilknyttet hver fase.

VIDEO 6.

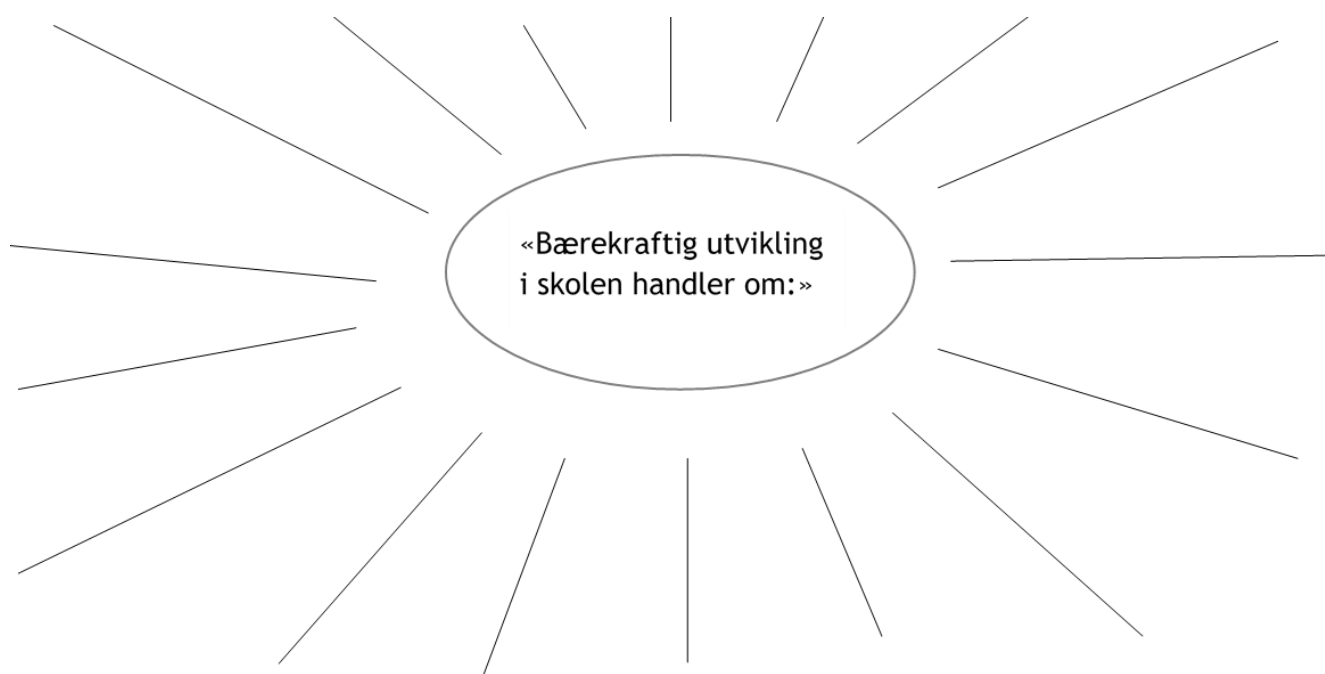
Basert på *verktøykasse 11: Lek og spill for framtiden*. Videoen viser to aktiviteter. Fokuset er samtale som er en strukturert samtale for å engasjere forkunnskap, og spillet «bærekraftrulett». Bærekraftrulett er et bordspill med fokus på hvordan ulike aktører kan bidra til ulike scenarioer og løsninger på bærekraftsutfordringer og slik identifisere sammenhenger og systemer for å nå FNs bærekraftsmål.

DEL 1. INNLEDENDE DRØFTINGSOPPGAVER

VIDEO 1: BÆREKRAFTIG UTVIKLING I SKOLEN; HVA KREVER DET AV TILNÆRMING OG METODER?

1. Reflekterer individuelt omkring utsagnet.: «Bærekraftig utvikling i skolen handler om:»
 - Bruk gjerne vedlagt tankekart, vedlegg 1.
2. Gå sammen i grupper, del, og kategoriser svarene deres - hva er knyttet til faglig læring, hva er knyttet til sosial læring? Bruk gjerne ressurser i overordnet del av læreplanverket i drøftingen.
<https://www.udir.no/lk20/overordnet-del/prinsipper-for-laring-utvikling-og-danning/sosial-laring-og-utvikling/>
3. Drøft hva forskjellen er på utdanning for bærekraftig utvikling og undervisning om bærekraftig utvikling? Hva har dette å si for hvordan vi planlegger og gjennomfører undervisning?
4. Hvordan tenker dere at bærekraftig utvikling er koblet sammen med det doble oppdraget skolen har med utdanning og danning? Drøft i grupper.
5. Hvordan arbeider dere med temaet bærekraft i dag (fag, aktiviteter, tidsperiode osv.)? Bruk gjerne vedlagt mal; «Identifiser eksisterende praksis» og fyll inn de tre kolonnene til venstre.
 - Drøft hvordan eksisterende praksis griper inn i faglig læring. Hvordan griper det inn i sosial læring?

Vedlegg 1. Tankekart.

VIDEO 2. BÆREKRAFTIG UTVIKLING I SKOLEN: HVORDAN ARBEIDE TVERRFAGLIG MED FOKUS PÅ AKTIV LÆRING

1. Med utgangspunkt i oppgave 1e skal dere reflektere over, og kategorisere om eksisterende praksis om temaet bærekraftig utvikling i dag er flerfaglige, tverrfaglig eller transfaglig. Fortsett å bruke vedlegg 2; «Identifiser eksisterende praksis». Kryss av og gjør notater i dokumentet.

2. Andre punkter som også kan drøftes er i hvilken grad arbeidet:
 - a. integrerer aktive læringsmetoder
 - b. involverer elevmedvirkning i ulike deler av læringsprosessen
 - c. er koblet til reelle utfordringer eller problemer
 - d. bidrar til dybdelæring i arbeidet dere beskriver.
 - e. involverer arenaer utenfor selve fagene: SFO, skole-hjem, drift av skolen, kulturen ved skolen.

Andre punkter som kan drøftes med tanke på strukturer og rammer for arbeidet:

 - f. Hvilke formelle samarbeid eksisterer?
 - g. Hvilke uformelle samarbeid eksisterer?
 - h. Hva er hindre for tverrfaglig arbeid?
 - i. Hva er fordeler og muligheter ved tverrfaglig arbeid?
 - j. Hva tar vi med oss av eksisterende praksis som vi ønsker å videreutvikle?
 - k. Hvordan kan vi organisere arbeidet for å få mer tid til tverrfaglig arbeid?

3. Med utgangspunkt i kartleggingen, drøft og sett mål. Hvordan ønsker vi å arbeide med det tverrfaglige temaet bærekraftig utvikling? Skisser tre til fem elementer dere vil ta videre og styrke.

Vedlegg 2. Identifisere eksisterende praksis.

Aktivitet	Fag	Tid	Flerfaglig	Tverrfaglig	Transfaglig	Aktive læringsmetoder	Elevmedvirkning	Dybdelæring	Arenaer

DESIGNE FLERFAGLIG, TVERRFAGLIG OG TRANSFAGLIG UNDERVISNINGSSOPPLEGG

1. Gruppevis designere dere et flerfaglig, tverrfaglig og transfaglig undervisningsopplegg for en periode. Bruk punktene under i arbeidet, ikke nødvendigvis kronologisk, men som arbeidsspørsmål.
 - a) Bli enige om utgangspunktet (tverrfaglig tema, utfordring i virkelighet, elevvirkelighet)
 - b) Velg hvilken modell dere ønsker å arbeide med. Dere skal bare jobbe med en av dem:
 - Modell 1: «Planleggingsmodell for flerfaglig og tverrfaglig undervisning» (se vedlegg)
 - Modell 2: «Planleggingsmodell for flerfaglig og tverrfaglig undervisning i en helhetlig skolehverdag». (se vedlegg).
 - c) Hvilke og hvor mange fag skal med? Hvilket klassetrinn?
 - d) Hvor lang tidsperiode skal opplegget gå over?
 - e) Hvordan kan man med utgangspunkt i hvert enkelt fag nærme seg temaet (uke 1)?
 - Hvilket innhold og metoder?
 - f) Hvordan kan vi gå fra temaet og ned i fagene (uke 2)?
 - Hvilket innhold og hvilke metoder?
 - g) Hvordan kan vi koble det til utforskning og problemløsning av noe som er virkelighetsnært for elevene (uke 3)?
 - Hvilket innhold, hvilke metoder, hvilken reell arena eller utfordring?
 - h) Les læreplaner på tvers og koble på kompetansemål. (kompetansemålene kan gjerne legges i et eget dokument, ellers blir modellen svært fort overfylt. Bruk modell 3. «Kompetansemål» eller alternativ planleggingsmodell))
 - i) Hvilke verdier og prinsipper fra overordnet del har dere fokus på?

I arbeidet tenk over:

- Hvilken medvirkning har elevene i de ulike delene av læringsprosessen?
- Hvilke aktive læringsmetoder bruker dere?
- Hvordan bidrar opplegget til dybdelæring?
- Bruk gjerne aktivitetene presentert i instruksjonsvideoene i undervisningsopplegget.
- Bruk gjerne refleksjonsspørsmålene i del 3 under planleggingsprosessen.

TIPS:

- ❖ Alternativt kan dere velge å ta utgangspunkt i en aktivitet/oppgave dere allerede gjør ved deres skole, og redesigne den til å være både flerfaglig, tverrfaglig og transfaglig.
- ❖ Dere kan velge å gjøre oppgaven digitalt eller fysisk. Dersom dere jobber digitalt, velg arbeidsform som tillater samskriving. Dersom man gjør den på papir, bruk gjerne papirrull og tusjer - eller at ett A4-ark tilsvarer ett fag osv.
- ❖ Uavhengig av hvordan dere lager oppgaven - heng det opp i fellesområder og del med hverandre. Lag derfor litt ekstra plass slik at man kan fylle på med ekstra ideer, innspill osv. med gule lapper.
- ❖ UDIRs planleggingsverktøy er kjekt for tverrfaglig arbeid, og det er enkelt å koble kompetansemål sammen, men ivaretar ikke en flerfaglig, tverrfaglig og transfaglig måte å planlegge på. Ei heller en helhetlig skolehverdag.
- ❖ Eksempeloppgave ligger vedlagt.
- ❖ Det ligger vedlagt alternative dokumenter for planlegging dersom man ønsker å integrere kompetansemålene i selve modellen:
 - Modell 4: «Alternativ planleggingsmodell for flerfaglig og tverrfaglig undervisning (se vedlegg)
 - Modell 5: «Alternativ Planleggingsmodell for flerfaglig og tverrfaglig undervisning i en helhetlig skolehverdag».

DEL 3. BRUK AV VERKTØYKASSEVIDEOENE

REFLEKSJONSSPØRSMÅL TIL AKTIVITETER I VERKTØYKASSEVIDEOER:

VIDEO 3.

Basert på *verktøykasse 1: Bilder og Gjenstander*. Videoen viser hvordan man kan bruke bilder til å utforske bærekraftig utvikling. Aktivitetene egner seg godt som oppstartsøvelser og bidrar til en personlig kobling mot temaet.

- a. Reflekter i grupper: Har dere andre gode eksempler på innganger til bærekraftig utvikling som kobler på forkunnskap, skaper en personlig tilknytning eller er engasjerende? Del gode eksempler med hverandre.
- b. Den aktivt deltakende eleven endrer også lærerrollen, hvordan? Hva legger dere i begrepene å være veileder eller fasilitator? Hva er fordeler og ulemper med å skulle ha en slik rolle?

VIDEO 4.

Basert på *verktøykasse 3: Økonomisk kompetanse* personlig økonomistyring. Videoen viser kortspill som ligner alias hvor en utforsker økonomiske begreper med å bruke ulike strategier. Den viser også hvordan man kan benytte spillkortene som utgangspunkt for historiefortelling.

- a. Hvordan forstår dere at de tverrfaglige temaene er sammenkoblet?
- b. Hvordan kan elever involveres i ulike deler av læringsprosessen i forbindelse med spill som metode?

VIDEO 5.

Basert på *verktøykasse 8: Velg annerledes*. Videoen viser en oppgave som har utgangspunkt i utforskende læring og mat som tema. Oppgaven består av fem ulike faser (engasjere, undersøke, forklare utdype og evaluere) med deloppgaver tilknyttet hver fase.

- a. Drøft utsagnet: «Mat berører alle de tre tverrfaglige temaene i overordet del - det kan vi bruke i planlegging og gjennomføring av undervisning».
- b. Hvordan kan aktiviteten i videoen bidra til dybdelæring hos elevene?

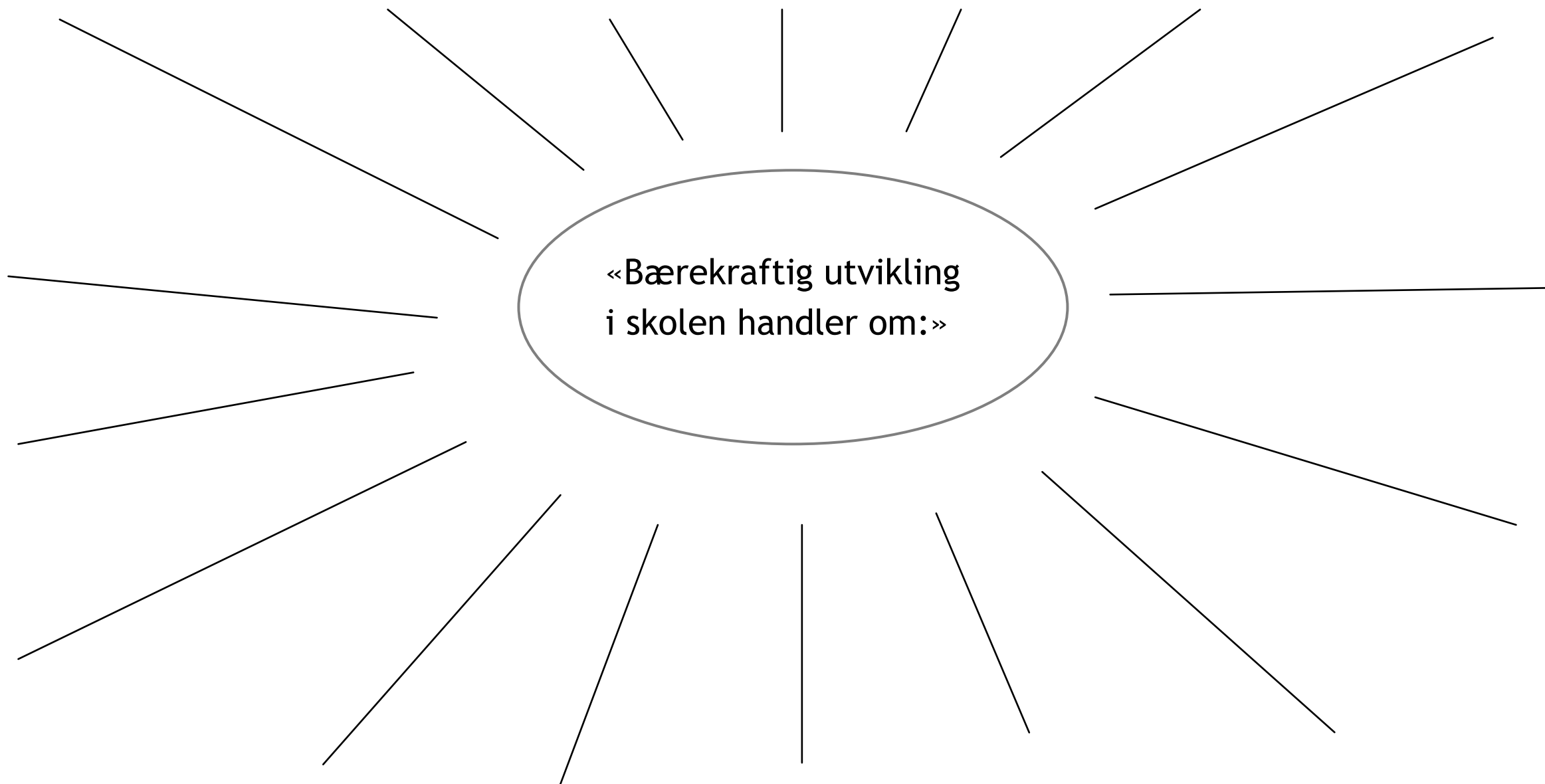
VIDEO 6.

Basert på *verktøykasse 11: Lek og spill for framtiden*. Videoen viser to aktiviteter: Den ene er Fokusert samtale som er en strukturert dialog for å engasjere forkunnskap. Den andre er spillet «bærekraftrulett», et bordspill med fokus på hvordan ulike aktører kan bidra til forskjellige scenarioer og løsninger på bærekraftsutfordringer, og slik identifisere sammenhenger og systemer for å nå FNs bærekraftsmål.

- a. På hvilke områder/fag arbeider dere med kreativitet nå, hvordan kan man arbeide med kreativitet i alle fag?
- b. Hvilke fag kan integreres i et spill som bærekraftrulett?
- c. Hvilke dilemmaer møter man dersom man har fokus på styrking av tenkningskompetanse, mellommenneskelig kompetanse og handlingskompetanse med tanke på vurdering? Hvordan kan man håndtere det?

Verktøykassene med ulike aktiviteter kan brukes inn i en et flerfaglig, tverrfaglig og transfaglig undervisningsløp som for eksempel under:

	Norsk	KRLE	Engelsk	Naturfag	Samfunnsfag	Matte
	«Bilder og gjenstander»					
Uke 1	Kommunikasjon om bærekraftig utvikling i Norge – hvordan og for hvem? Kildekritikk	Etikk knyttet til livstilvalg og maktstrukturer	Kulturelt mangfold – kommunikasjon med internasjonale organisasjoner	Urfolks levesett. Biologisk mangfold	Fordeling av ressurser.	Personlig økonomi – levestandard - statistikk
	«Velg annerledes»					«Økonomisk kompetanse»
Uke 2	Lage bok om temaet i book – creator					
	«Økonomisk kompetanse»					
	«Lek og spill for fremtiden»					
Uke 3	«Velg annerledes»					
	Matforbruk og matproduksjon -aksjonsprosjekt -nærmiljø -Lokalbutikk -Undersøk og foreslå løsninger					

VEDLEGG 2. IDENTIFISER EKSISTERENDE PRAKSIS

Aktivitet	Fag	Tid	Flerfaglig	Tverrfaglig	Transfaglig	Aktive læringsmetoder	Elevmedvirkning	Dybdelæring	Arenaer

MODELL 1. PLANLEGGINGSMODELL FOR FLERFAGLIG OG TVERRFAGLIG OG TRANSFAGLIG UNDERVISNING

	Fag	Fag	Fag	Fag	Fag	Fag
Uke 1						
Uke 2						
Uke 3						

Modell 2: Planleggingsmodell for flerfaglig og tverrfaglig undervisning i en helhetlig skolehverdag.

	Fag	Fag	Fag	Fag	Fag	Fag	SFO	Skole-hjem
Uke 1								
Uke 2								
Uke 3								

Kompetansemål				
Uke	Fag	Fag	Fag	Fag
Uke				
Uke				

MODELL 4. ALTERNATIV PLANLEGGINGSMODELL FOR FLERFAGLIG OG TVERRFAGLIG UNDERVISNING

Utgangspunkt:				
Overordnede verdier og prinsipper: Her kan man legge inn valgfri tekst fra overordnet del som er koblet til hvorfor man har dette undervisningsopplegget.				
	Fag	Fag	Fag	Fag
Uke 1: Innhold og metoder				
Uke 1: Kompetansemål				
Uke 2: Innhold og metoder				
Uke 2: Kompetansemål				
Uke 3: Innhold og metoder				
Uke 3: Kompetansemål				

MODELL 5: ALTERNATIV PLANLEGGINGSMODELL FOR FLERFAGLIG OG TVERRFAGLIG UNDERVISNING I EN HELHETLIG SKOLEHVERDAG

Utgangspunkt:

Overordnede verdier og prinsipper:

Her kan man legge inn valgfri tekst fra overordnet del som er koblet til hvorfor man har dette undervisningsopplegget.

	Fag	Fag	Fag	Fag	SFO	Skole/hjem
Uke 1: Innhold og metode						
Uke 1: Kompetansemål						
Uke 2: Innhold og metoder						
Uke 2: Kompetansemål						
Uke 3: Innhold og metoder						
Uke 3: Kompetansemål						

EKSEMPELOPPGAVER

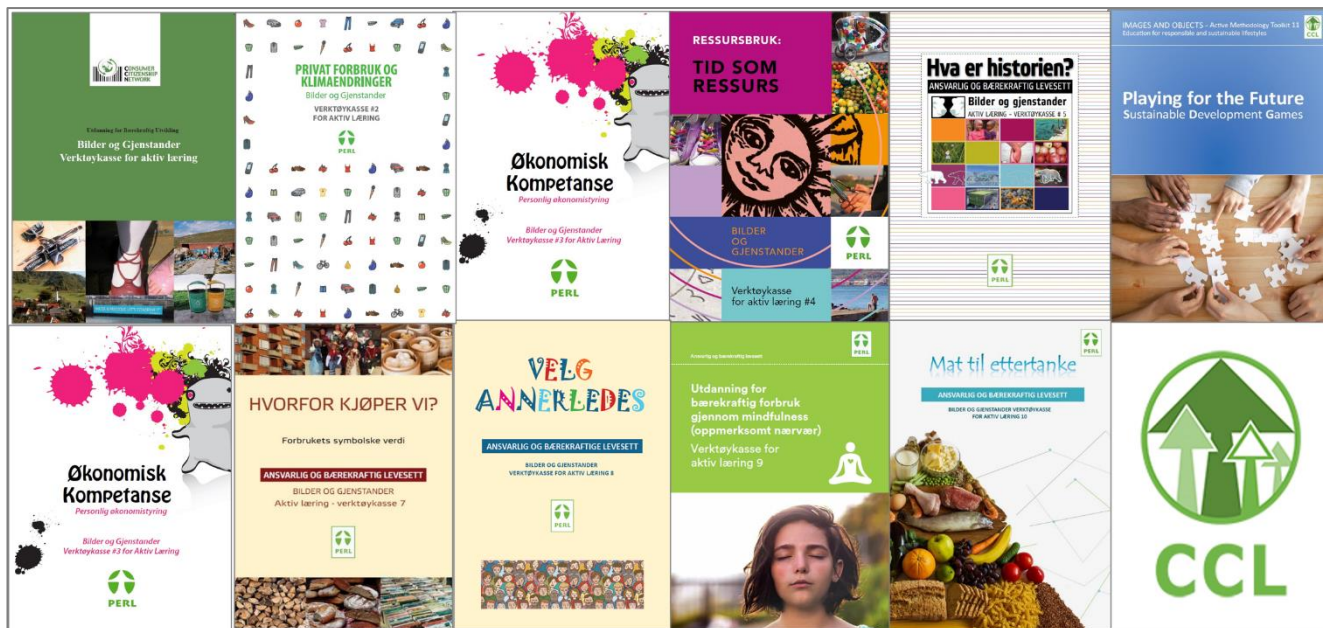
EKSEMPELOPPGAVE 1. URFOLK, BÆREKRAFTIG UTVIKLING OG MAT

	Norsk	KRLE	Engelsk	Naturfag	Samfunnsfag	Matte
Uke 1	<p>Kommunikasjon om bærekraftig utvikling i Norge - hvordan og for hvem?</p> <p>Kildekritikk</p> <p>Vurdere ulike medier og drøfte perspektivene som blir lagt frem</p>	<p>Etikk knyttet til livsstilsvalg og maktstrukturer</p> <p>Se video fra Regnskog og urfolk i Brasil - refleksjon</p>	<p>Kulturelt mangfold -kommunikasjon med internasjonale organisasjoner</p> <p>Forberede og gjennomføre intervju med to ulike urfolksgrupper</p>	<p>Urfolks levesett. Biologisk mangfold</p> <p>Se intervju med 3 samiske ungdommer - Venndiagram /urfolks levesett og biologisk mangfold</p>	<p>Fordeling av ressurser.</p> <p>Gjennomgang og bruke nettressurser.</p> <p>Kahoot.</p>	<p>Personlig økonomi -levestandard - statistikk</p> <p>Matbudsjett i en familie</p> <p>Utforske statistikk over forholdet mellom arealbruk for matproduksjon ulike steder - og forbruk.</p>
Uke 2	Utforsk nærmere. Lage bok om temaet i book - creator					
Uke 3	<p>Matforbruk og matproduksjon -aksjonsprosjekt</p> <ul style="list-style-type: none"> -nærmiljø -Lokalbutikk -Undersøk og foreslå løsninger 					

EKSEMPELOPPGAVE 2. URFOLK, BÆREKRAFTIG UTVIKLING OG MAT

	Norsk	KRLE	Engelsk	Naturfag	Samfunnsfag	Matte	SFO	Skole - hjem
Kritisk tenkning og etisk bevissthet, demokrati og medvirkning og dybdelæring								
Uke 1	<p>Kommunikasjon om bærekraftig utvikling i Norge - hvordan og for hvem?</p> <p>Kildekritikk</p> <p>Vurdere ulike medier og drøfte perspektivene som blir lagt frem</p>	<p>Etikk knyttet til livsstilsvalg og maktstrukturer</p> <p>Se video fra Regnskog og urfolk i Brasil - refleksjon</p>	<p>Kulturelt mangfold - kommunikasjon med internasjonale organisasjoner</p> <p>Forberede og gjennomføre intervju med to ulike urfolksgrupper</p>	<p>Urfolks levesett. Biologisk mangfold</p> <p>Se intervju med 3 samiske ungdommer - Venndiagram /urfolks levesett og biologisk mangfold</p>	<p>Fordeling av ressurser.</p> <p>Kahoot.</p>	<p>Personlig økonomi - levestandard -statistikk</p> <p>Matbudsjett i en familie</p> <p>Utforske statistikk over forholdet mellom arealbruk for matproduksjon ulike steder - og forbruk.</p>	<p>Hva skjer med maten vi kaster?</p> <p>Hva er bærekraftig mat på SFO?</p> <p>Innkjøpsrutiner på SFO.</p> <p>Matkultur</p>	<p>Foreldremøte</p> <p>Nyhetsbrev</p> <p>Lekser</p>
Uke 2	Utforsk nærmere. Lage bok om temaet i book - creator							
Uke 3	<p>Matforbruk og matproduksjon -aksjonsprosjekt</p> <p>-nærmiljø</p> <p>-Lokalbutikk</p> <p>-Undersøk og foreslå løsninger</p>							

VERKTØYKASSER MED FOKUS PÅ AKTIV LÆRING FRA CCL

	Tittel	Tema	Læringsmetode
1	Bilder og gjenstander	Bærekraftig utvikling	Aktiv læring med bilder og gjenstander
2	Personlig forbruk og klimaendringer	Hvordan forbruk og livsstil virker inn på klimaendringer	Strategisk spørring og kritisk tenkning
3	Økonomisk kompetanse	Personlig økonomistyring, bruk av penger og forbruksvaner	Kortspill og dilemma som utfordringer
4	Tid som ressurs	Ressursbruk, planlegging og framtidig tenkning	Modell for endringstiltale
5	Hva er historien?	Ansvarlig levesett og bærekraftig utvikling	Historiefortellinger
6	Medias påvirkning	Kompetanse om medias påvirkning, ansvarlig levesett og bærekraftig utvikling	Howard Gardners teori om de mange intelligenser
7	Hvorfor kjøpe vi?	Begrunnelse og formål med forbruk knyttet til bærekraftige livsstiler	Utviklet av Edward De Bono CoRT-verktøyene
8	Velg annerledes	Undersøke den utforskende læringsprosesser om alternative livsstiler	Utforskende prosess (dvs. 5E-modellen)
9	Utdanning for bærekraftig forbruk gjennom mindfulness	Bærekraftig forbruk og ansvarlig levesett	En serie øvelser til inspirasjon og personlig refleksjon
10	Mat til ettertanke	Bærekraftige livsstiler, matproduksjon og forbruk	Grafisk framstilling for å organisere kunnskap
11	Lek og spill for framtiden – Aktiviteter til FNs bærekraftsmål	Bærekraftsmål og personlige livsstiler	Lekbasert læring, scenariotekning og systemtenkning

www.livingresponsibly.org
E-post: ccl@inn.no

Senter for samarbeidslæring
for bærekraftig utvikling

United Nations
Educational, Scientific and
Cultural Organization

UNESCO Chair on
Education for Sustainable Lifestyles,
Inland Norway University of
Applied Sciences, Norway